

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Piisav, jätkusuutlik ja kindel Euroopa pensionisüsteem” ”

KOM(2010) 365 lõplik

(2011/C 84/08)

Raportöör: **Petru Sorin DANDEA**

Kaasraportöör: **Krzysztof PATER**

9. juulil 2010 otsustas Euroopa Komisjon konsulteerida vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat „Piisav, jätkusuutlik ja kindel Euroopa pensionisüsteem””

KOM(2010) 365 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 16. detsembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 468. istungjärgul 19.–20. jaanuaril 2011. aastal (20. jaanuari 2011. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 185, vastu hääletas 9, erapooletuks jäi 8.

1. Peamised soovitused

1.1 Nagu on kirjas **rohelistes raamatus „Piisav, jätkusuutlik ja kindel Euroopa pensionisüsteem”**, on liikmesriikidel vabadus määratleda oma sotsiaalkindlustussüsteemide aluspõhimõtted ning nad on täielikult vastutavad nende määratlemise ja seega ka oma pensionisüsteemide kujundamise ja toimimise eest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab siiski, et kooskõlastatud ELi tasandi lähenemisviis võib aidata kaasa sidususe saavutamisele ja tagada, et liikmesriikide pensionisüsteemid on kooskõlas Euroopa 2020. aasta strateegia sotsiaal- ja tööhõivesammastega, arvestades, et tööhõive küsimus on pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse seisukohalt eluliselt tähtis. Komitee märkusi tuleks arvesse võtta tervikuna, mitte üksikult.

1.2 Pensionisüsteemide reform otsustatakse riigi tasandil, võttes arvesse konkreetse riigi olukorda ja ajalugu, ning selle eesmärk on tagada piisav ja jätkusuutlik pensionisüsteem. ELi eeskirjadega ei tuleks ühtegi konkreetset pensionireformi liiki otseselt ega kaudselt soodustada või kahjustada. Komitee rõhutas oma 2000. ja 2004. aasta arvamustes ⁽¹⁾ vajadust jätta kõnealune küsimus sotsiaalpartnerite otsustada. Vaatamata liikmesriikide pensionisüsteemide suurtele erinevustele on komitee arvamusel, et leidub piisavalt ühisjooni, millega võib tegeleda ELi tasandil (alates poliitika kooskõlastamisest kuni reguleerimiseni), ilma et ületataks ELi pädevust kogumisskeemide valdkonnas.

1.3 Rohelises raamatus esitatud ettepanekud tuleb seada üldisesse sotsiaalse turumajanduse konteksti. Kriis mõjutab negatiivselt majanduskasvu, tööhõivet ja pensionide valdkonda. EL saaks täita oma toetavat rolli nii, et kehtestab samal ajal majanduse elavdamist soodustavad struktureeritud poliitikameetmed kvaliteedile suunatud majanduskasvu suurendamiseks aktiivse tööturupoliitika, kutseõppe, investeringute ja innovatsiooni kaudu, aidates seega luua rohkem ja paremaid töökohti. See stabiliseeriks praeguseid jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeeme liikmesriikides. Kõnealused pensioniskeemid toimivad kriiside korral tõhusate „amortisaatoritena”. Enne võimalikku üleminekut täielikult solidaarsusel põhinevatelt pensioniskeemidelt segaskeemidele (jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeemid ja pensionifondid) peaksid liikmesriigid – kasutades muu hulgas põhjendust, et solidaarsusel põhinevad jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteemid suurendavad avaliku sektori eelarvepuudujääki – silmas pidama, et kogumispensioniskeemid ei aita inimestel majanduskriiside tagajärgedest jagu saada, vaid võivad hoopis ise igas finants- ja börsikriisid nõrgendada.

1.4 Euroopa elanikkond vananeb vähese sündimuse ja oodatava eluea pikenemise tõttu. Komitee nõustub, et demograafilisi prognoose tuleks regulaarselt analüüsida ja jälgida, võimaldamaks pensionisüsteemide küllaldast ja õigeaegset kohandamist muutuva olukorraga. Ent neid prognoose, sh avaliku sektori pensionidele tehtavate kulutuste prognoose, tuleb kasutada ja vaadelda ettevaatlikult, sest need võivad sisaldada palju eeldusi, mida on pikaajaliselt raske prognoosida ⁽²⁾. Eurostati eeldus, et oodatav eluiga tõuseb ELis järgmise 40 aasta jooksul 7 aasta

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused: EÜT C 14, 16.1.2001, lk 50 ja ELT C 157, 28.6.2005, lk 120.

⁽²⁾ 2000. aastal 2010. aastaks tehtud OECD, Eurostati ega isegi ÜRO prognoosid ei vastanud tegelikule arengule.

võrra, põhineb küll parimate ekspertide teadmistel, kuid ei saa siiski olla kindel. Eluea edasist pikenedamist võib mõjutada elu- ja töötingimuste muutumine. Komitee arvates ei ole komisjoni rohelises raamatus esitatud ettepanekutes, mis lähtuvad eelkõige demograafiast ja 50 aasta prognoosidest, arvestatud seda, et kriisi mõju pensionisüsteemile on tingitud pigem töökohtade ja investeeringute puudusest kui demograafilisest olukorrast.

1.5 Komitee kahtleb, et vaid ametliku pensioniea tõstmine võib lahendada demograafiliste küsimustega kaasnevad probleemid. Komitee arvab pigem, et see võib suruda miljonid eakad inimesed, eriti naised, allapoole vaesuspiiri. Tegelikku pensionilemineku iga tuleb tõsta kehtiva ametliku pensionieani, kasutades algatusi, mis edendaksid tööelu pikendamist ning mida toetaks tõhus majanduskasvu ja tööhõivepoliitika. Ainult tõeline aktiivsena vananemist edendav poliitika, millega püütakse suurendada koolitusel ja elukestvas õppes osalemist, võib jätkusuutlikult tõsta nende eakate inimeste tööhõivemäära, kes lahkuvad tööturul varakult terviseprobleemide, töö intensiivsuse, enneaegse koondamise ja koolitus- või tööturule naasmise võimaluste puudumise tõttu. Lisaks sellele võib ametliku pensioniea tõstmine suurendada survet sotsiaalkindlustuse teistele sammastele⁽³⁾ (nt invaliidsuspensionid või miinimumsissetulek) – nagu juhtus mõnes liikmesriigis –, mis muudaks riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tugevdamise ebareaalseks. Seetõttu tuleb seda kaaluda vabatahtlikkusel alusel.

1.6 Pensioniea automaatse kohandamise süsteemi, milles lähtutakse oodatava eluea pikenedamisest või demograafilistest muutustest, peetakse ohtlikuks kogu ühiskonnale, mistõttu komitee seda ei toeta. Enamiku kõnealuste mehhanismidega tõstetakse automaatselt pensioniiga vastavalt oodatava eluea pikenedamisele ja muudele majanduse või tööturu näitajatele. Selliseid põhimõttelisi otsuseid elutingimuste kohta peaksid langetama mitte arutud, vaid parlamendid pärast ulatuslikku avalikku arutelu, kuhu kaasatakse sotsiaalpartnerid ja teised olulised sidusrühmad. Kui mõni liikmesriik automaatse kohandamismehhanismi kasutusele võtab, peab ta arvesse võtma ka seda, et kuigi see vähendab avalikkuse survet reformide vastu, võib juhtuda, et eakamate töötajate reaalsete töövõimaluste puudumisel nihutab see nende töötajate rahalise toetuse sotsiaalkindlustuse teistesse sammastesse. Selle mehhanismi tuim integreerimine pensioniskeemi – eesmärgiga muuta pensionid piisavaks ja jätkusuutlikuks – ei tooks seetõttu kaasa loodetud kasu.

1.7 Praeguse majanduskriisi mõju ulatub nii jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeemide kui ka kogumisskeemideni, aga erinevalt. Tuleb rõhutada, et kui kohustuslikud kogumis-

skeemid mõnes liikmesriigis 1990. aastatel kasutusele võeti, siis vaadati nende rakendamist kui vahendit, millega vältida rahvastiku vananemise põhjustatud pensioniriske, nagu ohtu jätkusuutlikkusele või piisavusele. Finantskriis ja selle tagajärjed näitavad, et kohustuslikud kogumispensioniskeemid on avatud spetsiifilistele finantsriskidele. Ent majanduskriis ja vananemine mõjutavad ka jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeeme palkade kogusumma vähenemise tõttu. Praegu on selge, et nii majanduskriis kui ka rahvastiku vananemine võivad mõjutada erineval moel kõiki pensioniskeeme sõltumata nende rahastamise meetodist. Seetõttu on vaja kõnealuste skeemide ja majanduspoliitika head haldamist ja järelevalvet, et märkimisväärselt vähendada nende jätkusuutlikkust ohustavaid tegureid. Vaatamata ELis rakendatavate pensionisüsteemide mitmekesisusele tuleb nende süsteemide piisavuse ja jätkusuutlikkuse tagamise püüdlustes järgida terviklikku lähenemisviisi. Komitee arvates peab kohustuslikel jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeemidel olema jätkuvalt põhiroll tulevaste pensionide tagamisel, mistõttu tuleks neile pöörata eritähelepanu, et pöörata ümber paljudes liikmesriikides täheldatud asendusmäärade vähenemise tendents.

1.8 Elanikkonna vananemise kontekstis sõltub riigi rahanduse jätkusuutlikkuse edukas tagamine ELi jõupingutustest järgmistes esmatahtsates valdkondades: tööhõive määra ja kvaliteedi toetamine, tootlikkuse suurendamine ja majandustulemuste parandamine, turvalise paindlikkuse suurendamine tööturul, elukestev õpe, sisseränne ja rändajate integreerimine. Komitee arvates peaksid komisjoni ettepanekud sisaldama soovitud keskenduda kõigile suunatud tööhõivekontseptsioonile, milles pakutakse kvaliteetset tööd igas vanuses inimestele, keskendudes eriti noorte integreerimisele tööturule, aktiivsena vananemise soodustamisele ning elukestvas õppes ja täienduskoolitustel osalemisele. Inimesed ootavadki juba praegu, et kõigil oleks tööd ja et töö oleks parem. Selle saavutamiseks on hädavajalik luua õiged tingimused uute töökohtade loomiseks.

1.9 Komitee rõhutab, et pensionisüsteem peab olema usaldusväärne ja piisav, mis eeldab uute rahaliste vahendite leidmist ja kasutuselevõttu, et tagada põlvkondadevaheline tasakaal. Ainult siis panustavad tulevased põlvkonnad pensionisüsteemi – mis on pensioniskeemide jätkusuutlikkuse keskne tingimus. Pensionisüsteemid peavad olema läbipaistvad ning teave ja statistika nende toimimise ja osalejate õiguste kohta peab olema kättesaadav ja mõistetav. Finantsalased teadmised tuleks lisada kooli õppekavasse.

1.10 Komitee kutsub liikmesriike ja komisjoni muutma sooline võrdõiguslikkus reaalsuseks. Meeste ja naiste erinev pensionilemineku iga tuleb läbi vaadata. Hüvitiste ja demograafiliste tegurite omavaheline seos koosmõjus naiste varasema pensionilemineku eaga seab naised vanemas eas vaesusohu. See suurendab juba niigi suurt riski, et naised teenivad väiksema pensioni, sest neil on väiksemad palgad (meeste ja naiste palgaerinevus), nad on pikemalt vanemapuhkusel ja neil suurem oht

⁽³⁾ See juhtus viimase 10 aasta jooksul mõnes liikmesriigis. Eurostat: Population and social conditions; Statistics in focus 40/2009.

pikaajaliselt töötuks jääda. Samuti on naiste tööalane karjäär ebastabiilsem. Sellega seoses on tähtis vältida pikaajalist eemalejäämist tööturust. Näiteks paremad võimalused laste ja eakate eest hoolitsemiseks kergendaksid naiste jaoks tunduvalt tööturule sisenemist ja sinna jäämist. Komitee kutsub liikmesriike üles rakendama neis küsimustes konkreetseid poliitikameetmeid.

1.11 Komitee kinnitab taas, et pensionid ei ole „tunnustus”, nagu on väidetud rohelistes raamatus, vaid pigem edasilükatud palkade või säästmise vorm, sõltumata pensionisüsteemi liigist. Pensionärid on väga oluline sotsiaal-majanduslik rühm ning neid ei tohiks näha koormana, vaid oluliste majandusosalistena, kes moodustavad keskmiselt 25 % elanikkonnast, kes suurendavad üldist majandusnõudlust.

1.12 Tuleks arvestada seda, et isegi neis liikmesriikides, kus kasutatakse jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteeme, ei saa vabatahtlike kogumiskeeme rahastada üksnes raha säästa suutvate töötajate arvelt. Kohustuslike kogumispensionisüsteemide üleüldine kasutuselevõtt ja nihe jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteemidelt kogumispensionide suunas ei tohi põhjustada ebavõrdsust ega ohustada tulevaste pensionäride sissetulekut.

1.13 Pensionide piisavust ja jätkusuutlikkust tuleks pidada esmatahtsaks nii makromajanduslikust kui ka sotsiaalsest vaatepunktist. Kuna tegemist on majanduse jaoks olulise küsimusega, peaksid vastutavad asutused kaaluma muid pensionisüsteemide rahastamise võimalusi või täiendavaid lahendusi, mis oleksid alternatiiviks töötasu pealt kinnipeetavatele maksudele.

1.14 Komisjon peaks julgustama liikmesriike rakendama riiklike pensioniskeemide reforme, millega suurendataks pensioniskeemide piisavust, jätkusuutlikkust ja kindlust ning milles tagatakse sotsiaalpartnerite aktiivne osalus ja kaasatus.

2. Vastused Euroopa Komisjoni esitatud küsimustele

2.1 *Kuidas saab EL kaasa aidata liikmesriikide jõupingutustele pensionisüsteemi piisavuse parandamisel? Kas EL peaks püüdma paremini määratleda, mida piisav pensionipõlve sissetulek tähendab?*

2.1.1 Komisjonil tuleks kõigepealt määratleda ELi tasandil juhtpõhimõtted piisavuse mõiste kohta. Pension peab pakkuma materiaalse turvalisuse ja tagama väärikuse. Liikmesriikide toetamiseks on palju ELi vahendeid. Nende hulgas on avatud koor-

dinatsiooni meetod, stabiilsuse ja majanduskasvu pakt ning Stockholmi strateegia⁽⁴⁾. Lisaks sellele võimaldab Euroopa Liidu toimimise leping võtta vastu sotsiaalkindlustus- ja pensioniskeeme käsitlevaid eeskirju ELi tasandil. Komitee tunnistab, et selle valdkonna reguleerimine ELi tasandil on raske, kuid komisjon võiks hinnata olemasolevat reguleerivat raamistikku ja vajadusel selle läbi vaadata eelkõige kogumispensioniskeemi seisukohast vähemalt järgmistest küsimustest:

— kogumispensioniskeemide investeringute usaldusjärelvalve aspektid;

— kogumispensioniskeemide soolised aspektid;

— kõigi kogumispensioniskeemide maksevõime;

— kogumispensioniskeemide halduskulud;

— erainstitutsioonide hallatavate pensioniskeemide garantiisüsteemid.

2.1.2 Hindamise käigus peaks konkreetsemalt analüüsima arengut erainstitutsioonide hallatavates ja individuaalsel valikul põhinevates kohustuslikes kogumispensioniskeemides, mis mõnes liikmesriigis 1990. aastate lõpus kasutusele võeti. ELi olemasolevad eeskirjad tuginevad nende riikide kogemustele, mille pensionisüsteemis sellised lahendused puuduvad. Seetõttu peaks komisjon eriti keskenduma kohustuslikele kogumispensionisüsteemidele. Seejuures tuleks käsitleda järgmisi punkte:

— selliste skeemide varade haldamine riigi rahanduse seisukohalt;

— valuutariski küsimus;

— nõuetekohase järelevalve tagamine, garanteerimaks, et kõnealused skeemid, millel on teatavad riiklikud tagatised, on piisavalt turvalised.

Komitee soovib olla reformimisel ettevaatlik, sest kui suunata praegu jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteemides tehtavatest sissetulektest üks osa ümber kogumiskeemidesse, ei tohi see nõrgendada jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteeme, tagamaks, et tulevased pensionärid sellest reaalselt kasu saaksid. Tõhusa reguleerimise puudumine suurendab finantsriski ja seda eelkõige majanduskriisi aegadel. Pensionifondide investeringutes tuleks arvestada vajadust jaotada varasid eluiga arvestades.

⁽⁴⁾ Nõukogu järeldused, 2001. aasta märts.

2.1.3 Komitee leiab, et sotsiaalkaitsekomitee ja selle alluvuses tegutsev näitajate alltöörühm, keda toetaksid majanduspoliitika komitee ja selle alluvuses tegutsev vananeva elanikkonna töörühm, võiksid avatud koordineerimise meetodi raames arendada ja parandada vahendeid, mille abil hinnata elanikkonna vananemise võimalikku mõju riigi rahanduse jätkusuutlikkusele ja inimväärsete pensionide tagamisele. Pensionäride majapidamiste vaesusohu arvutamine Eurostati üldise meetodi järgi ei kajasta piisavalt pensionäride vaesusohu, arvestades nende majapidamiste tulude ja kulude erinevat struktuuri. Pensionäride vaesusohu hindamiseks tuleks välja töötada parem meetod, millega võiks jälgida ka pensionide piisavust. Tuleks koguda rohkem statistilisi andmeid, et hinnata pensionide piisavust vastavalt sellele, mil määral on võimalik nende abil vältida vaesust vanemas eas ning tagada pensionäridele väärikas elatus-tase, mis võimaldaks neil osaleda avalikus, ühiskondlikus ja kultuurielus⁽⁵⁾. Ent pensionide piisavus tuleb määratleda liikmesriigi tasandil.

2.2 Kas praegune ELi tasandi pensioniraamistik on piisav, et tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus?

2.2.1 Euroopa pensioniraamistik keskendub tulevaste kulu-tuste jälgimisele kokkulepitud eeskirjadest lähtudes. See meetod sunnib poliitikakujundajaid keskenduma oma prognooside ajalisele lõpp-punktile. Komitee rõhutab, et pensionisüsteemi kohustuste üldise taseme jälgimine on väga tähtis. Seepärast võiks praegust raamistikku täiendada kaudsete pensionikohustuste jälgimisega ja nende kohta aruandmisega heakskiidetud metoodika alusel.

2.2.2 Kaaluda võiks stabiilsuse ja majanduskasvu pakti reeglite läbivaatamist tagamaks, et asjakohaselt võetakse arvesse nende reformide tulemust (sh üleminek täielikult jooksva finantseerimisega ümberjagamisskeemidelt osalistele kogumispensioniskeemidele), mis toovad kaasa muutuse pensionisüsteemide rahastamises, suurendades otseseid ja vähendades kaudseid kohustusi. Sel juhul ei satuks kõnealused reformid, mille eesmärk on pikaajalise jätkusuutlikkuse probleemide lahendamine, lühiperspektiivis raskustesse valitsemissektori suurema otsese võla tõttu.

2.2.3 Ent kui praegu edendada tõhusaid reforme 2060. aasta prognooside alusel, ei pruugita pensionide piisavuse ja jätkusuutlikkuse eesmärki saavutada. Komitee soovib kohustuslikke jooksva finantseerimisega ümberjagamissüsteeme täiendada

juhtumipõhiselt puhverfondist, vältimaks kiire kohandamise riske, mis mõjutaksid kõige haavatavamaid rühmi.

2.2.4 Komitee peab komisjoni kõnealust küsimust avalikkust eksitavaks. Jätkusuutliku riigi rahanduse tagamine on möödapääsmatu. Seda tuleb teha riigi tasandil ja see hõlmab palju enam kui vaid pensionisüsteemide analüüsimist.

2.3 Kuidas kõige paremini saavutada kõrgemat tegelikku pensionilemineku iga ja kuidas pensioniea tõstmine sellele kaasa saab aidata? Kas pensionisüsteemides tuleks kasutusele võtta demograafiliste muutustega seotud automaatsed kohandamismehhanismid, et tasakaalustada tööelu ja pensionipõlve kestust? Milline roll võiks ELi tasandi meetmetel selles olla?

2.3.1 Aastaks 2020 on enamiku liikmesriikide ametlik pensioniea 65 aastat. Eurostati andmete kohaselt oli 2008. aastal ELi keskmine tegelik pensionilemineku iga 61,4 aastat⁽⁶⁾. Siiski on 55–64 aasta vanuste inimeste tööhõive määr endiselt madal, umbes 40 %. Tuleb rakendada algatusi töökohtade loomiseks eakamatele töötajatele, tööandjate hoiakute muutmiseks kõnealuse vanuserühma suhtes, eakamate töötajate endi hoiakute muutmiseks ja aktiivsema vananemiseks vajalike tingimuste loomiseks, sest ametlikku pensioniea kõrgendavate pensioniea automaatsete kohandamismehhanismide kasutuselevõtu korral kantakse miljonid töötajad sotsiaalkaitse-süsteemi muude sammaste alla (st töötö abiraha, invaliid-suspension või tagatud miinimumsissetulek), kusjuures selle elanikerühma vaesusohu suureneb järsult. Komitee leiab, et tööhõivet toetav poliitika peaks olema ELi prioriteet. Demograafilise väljakutsega tegelemisel on äärmiselt oluline keskenduda majanduskasvu poliitikale ja tööhõive määra tõstmisele.

2.3.2 Esmatähtis on edendada ELi tasandi algatusi vastavalt praegusele Euroopa 2020. aasta strateegiale, et anda töötajatele võimalus töötada. Liikmesriigid peaksid suurendama elanike tööalast konkurentsivõimet ja tagama ettevõtetele tingimused töökohtade loomiseks ja töötajatele soovi korral töö jätkamiseks. Pikema tööelu saavutamine nõuab riigi, tööandjate ja üksikisikute ühiseid jõupingutusi. Tööandjaid tuleb jõuliselt toetada, et luua rohkem töökohti eakamatele töötajatele, kes lahkuvad tööturul varakult terviseprobleemide ja töötingimuste, töö intensiivsuse, enneaegse koondamise ja koolitus- või tööturule naasmise võimaluste puudumise tõttu. Samuti tuleb innustada ja motiveerida eakaid, et parandada nende tööalast konkurentsivõimet ning tahet tööturul aktiivsena jätkata. Arvestades, et õigus pensionile on üks põhiõigusi, ei tuleks ametliku pensioniea automaatne tõstmine kõne alla. Komitee märgib, et ametliku pensioniea küsimus on eraldi küsimus, mis ei ole seotud sisse-maksete või osamaksete perioodi pikkusega.

⁽⁵⁾ „Private pension schemes”, Euroopa Komisjon 2009, lk 5.

⁽⁶⁾ Eurostat, MISSOC, rahvastiku vananemise aruanne, majanduspoliitika komitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2010. aasta ühine vahearuanne pensionide kohta.

2.3.3 On vaieldav, kas lihtsalt ametliku pensioniea tõstmisega on võimalik tõsta tegelikku pensionilemineku iga. See oleks kindlasti nii juhul, kui ei rakendata aktiivset tööturupoliitikat, asjakohaseid töösuhteid, aktiivsena vananemist edendavaid strateegiaid ja pensionisüsteemi solidaarsuse tugevdamise meetmeid. Eakate inimeste tööhõivet võib suurendada ainult teadlik aktiivse vananemist edendav poliitika, millega soodustatakse täiendusõpet ja elukestvat õpet.

2.3.4 Komitee on veendunud, et automaatsete kohandamis- mehhanismidega ei ole võimalik asendada tavapäraseid poliitilisi otsuseid. Selliseid põhimõttelisi otsuseid inimeste elutingimuste kohta peaksid langetama parlamendid pärast ulatuslikku avalikku arutelu. Kui automaatset kohandamist rakendatakse, on oht, et tööelu- ja pensioniperioodi pikenedamine kombineeritakse ebasobival viisil. Minevikus on oodatava eluea muutusega kaasnenud pikem haridustee, pikem pensioniloleku aeg ning tegeliku aktiivse tööelu lühenemine. Pensioniea tõstmine ei peaks olema eraldiseisev meede, vaid sellega peaksid kaasnema ka meetmed pensionieale lähenevate inimeste tööhõivevõimaluste parandamiseks.

2.4 Kuidas saaks Euroopa 2020. aasta strateegiat rakendada nii, et see soodustaks kauem tööturul olemist, looks eeliseid ettevõtjatele ning aitaks lahendada ealise diskrimineerimise probleemi tööturul?

2.4.1 Tööhõive suurendamine on seotud kõigi Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärkidega. Sotsiaalpartnerid peavad olema kaasatud algatustesse, mille eesmärk on tõsta tööhõivemäär 75 %-ni aktiivsest elanikkonnast. Selleks et lahendada keeruline ülesanne, kuidas tõsta 55–64 aasta vanuste inimeste tööhõivemäär, on komitee arvates vaja eraldi lähenemisviisi. Komitee soovib liikmesriikidel kehtestada oma riiklikes reformikavades sotsiaalpartneritega kooskõlastatud eesmärgi selle vanuserühma jaoks.

2.4.2 Varem on komitee esitanud ELile ja liikmesriikidele üksikasjalikke poliitikasoovitusi⁽⁷⁾ pikema tööelu soodustamiseks. Koos elukestva kutseõppe, aktiivsete tööturumeetmete, töö jätkamise rahaliste stiimulite, sh füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks, ja ettevõtetes eakamate töötajate suhtes levinud hoiakute muutmisega tuleks eakamatele töötajatele uute võimaluste pakkumiseks edendada ka järgmisi meetmeid:

- muuta õigusakte, mis mõnes liikmesriigis ei luba töötada soovivatel pensionäridel või invaliidsuspensiooni saajatel kombineerida palka ja pensioni;

- võtta kasutusele lisatasu süsteem, millega motiveerida ametlikku pensioniikka jõudnud töötajaid edasi tööle jääma: pärast pensionikka jõudmist kogunev pension peaks olema suurem varem kogutust;

- julgustada liikmesriike tegema sotsiaalpartneritega koostööd raske töö küsimuses;

- pakkuda töötajatele ulatuslikku nõustamist ja toetust ning rehabilitatsioonimeetmeid pikaajaliseks reintegreerimiseks tööturule;

- rakendada sotsiaalselt vastuvõetavaid stiimuleid hilisemaks pensionile minekuks ning, kui soovitatav, töötada välja atraktiivsed mudelid paindlikuks siirdumiseks tööelust pensionile;

- rakendada meetmeid töötajate füüsilise ja vaimse töökoormuse leevendamiseks, et võimaldada töötajatel kauem töötada;

- julgustada eakamaid töötajaid oma oskusi täiustama;

- suurendada eakate töötajate ja ettevõtete, eelkõige VKEde teadlikkust uuenduslikust personalijuhtimisest ja töökorraldusest, milles arvestatakse eakamate töötajate vajadustega⁽⁸⁾.

2.4.3 Pikemat tööelu soodustavas poliitikas tuleks tegeleda ka selle küsimusega, et noored sisenevad tööturule palju hiljem võrreldes eelmiste põlvkondadega. Tööelu pikendamine tähendab ka töötusevastast, eelkõige pikaajalise töötuse vastast võitlust ning lastekasvatuse, ülalpeetava pereliikme eest hoolitsemise või ajutise puude tõttu tekkinud karjäärikatkestustega tegelemist.

2.5 Kuidas tuleks tööandjapensioni kogumisasutuste direktiivi muuta, et parandada tingimusi piiriüleste tehingute tegemiseks?

2.5.1 Komisjon väidab oma aruandes⁽⁹⁾ tööandjapensioni kogumisasutuste direktiivi rakendamise kohta, et praegu ei ole põhjust eeskirju muuta. Juhul kui pärast selle toimimise hindamist ilmneb direktiivi läbivaatamise vajadus, leiab komitee, et

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 157, 28.6.2005, lk 120.

⁽⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 256, 27.10.2007, lk 93 ja ELT C 228, 22.9.2009, lk 24.

⁽⁹⁾ KOM(2009) 203 (lõplik).

käsitleda tuleks väljendi „riskikapitaliturud” mitmetähenduslikust, sest see võib tuua kaasa riske pensionifondide ja nende liikmete jaoks. Usaldatavusjärelevalve aspekte tuleb selgemaks muuta ja tuleb piirata fondide õigust investeerida oma varasid riskantsesse finantsinstrumentidesse.

2.5.2 Komitee nendib võimalust luua täiendavaid **vabatahtlikke** individuaalseid erapensioniskeeme, mis toimiksid paralleelselt praeguste pensionisüsteemidega. Selles kontekstis võiks uurida Euroopa tagatiste võimalust, et piiriülelised töötajad neist kasu saaksid. Uurida võiks vajadust ja võimalust töötada välja **liikuvate töötajate** üleeuroopalised individuaalsed pensionikontod (sarnaselt *Individual Retirement Accounts*-süsteemile USAs või vastavale süsteemile (IKE) Poolas), kaasa arvatud sellise süsteemi tegutsemis-, järelevalve- ja jälgimispõhimõtted. Siinjuures võiks komisjon kaaluda ka Monti aruandes välja pakutud ja komitee soovitatud ⁽¹⁰⁾ 28. režiimi kasutust.

2.6 Millised skeeme peaksid liikuvuselt takistuste kõrvaldamiseks võetavad ELi tasandi meetmed hõlmama?

Kas EL peaks pensioniõiguste ülekandmise probleemi uuesti käsitlema või oleksid pensioniõiguste omandamisele ja säilitamisele kehtestatud miinimumnõuded koos jälgimissüsteemiga parem lahendus?

2.6.1 ELi eeskirjad sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta on osutunud liikuvate töötajate kaitsmisel väga kasulikuks. Neis on toetatud põhimõtet, mille kohaselt teises liikmesriigis viibitud kindlustusperioodil kogunevad samuti pensioniõigused. Uurida võiks sama põhimõtte rakendamist kõigile täiendavatele kogumisskeemidele – nii tööandja- kui ka individuaalsetele kogumisskeemidele. Komitee leiab, et tuleks uurida võimalust koguda kogumispensioniskeemides pensioniõigusi piiriülelalt.

2.6.2 Komitee palub komisjonil hinnata võimalust määratleda ELi tasandil alusraamistik kõigi pensioniõiguste piiriüleseks kogunemiseks ja säilimiseks. Samas arvab komitee, et seda oleks raske ühendada liikmesriikide valikuvabadusega. Nende õiguste jälgimiseks oleks kasulik ELi tasandil kooskõlastatav süsteem. Samuti loob riigisisene liikuvus Euroopa tööturul vajaduse suurendada pensioniõiguste liikuvust tööandjate vahel. Kõik ELi eeskirjad peaksid kajastama pensionisüsteemide suuremat mitmekesisust. Soodustada tuleks töötajate piiriülest liikuvust, kaotades takistused – eelkõige maksu- ja halduskoormuse – kõigi vabatahtlikes kogumispensionisüsteemides saadud pensioniõiguste liikuvuselt.

2.7 Kas praegused ELi eeskirjad tuleks läbi vaadata, et tagada kogumispensionifondide (s.o tagatud fondi varadega) ja -toodete järjepidev reguleerimine ja järelevalve? Kui jah, siis millised osad?

Kuidas saaksid ELi õigusnormid või head tavad aidata liikmesriikidel saavutada paremat tasakaalu riskide, kindlustunde ja kättesaadavuse vahel nii pensionisäästjate kui ka -maksjate jaoks?

2.7.1 Komisjon tunnistab, et kogumispensioniskeeme käsitlevad ELi eeskirjad on ebaühtlased ja ebapiisavad. Komitee kutsub komisjoni üles hindama ja vajadusel kaaluma võimalust reguleerida ELi tasandil kogumisskeemide kogumis- ja väljamaksete etappe, analüüsides seejuures järgmisi aspekte:

- investeeringute usaldusjärelevalve aspektid;
- soolised aspektid;
- maksevõime;
- kulud;
- mittediskrimineerimine pensioniskeemiga liitumisel (katte ulatus);
- garantiid omandatud pensioniõigustele;
- pensioniskeemiga liitunud isikute teavitamise miinimumnõuded;
- tagatissüsteemid või miinimumtulu süsteemid;
- järelevalve.

2.7.2 Fikseeritud sissemaksetega kogumisskeemide puhul on paljudel juhtudel riskid suurelt jaolt skeemis osalejate kanda. Ka nende skeemide halduskulud on kõrged. Komitee leiab, et kogumisskeemide mõnda aspekti tuleb hinnata ja vajadusel reguleerida ELi tasandil. Majanduspoliitika komitee 2010. aasta rahvatiku vananemise aruande kohaselt on neil pensioniskeemidel mõnes liikmesriigis tähtis roll tulevastele pensionäridele inimväärse sissetuleku tagamisel. Ühised Euroopa põhimõtted võiksid seepärast aidata liikmesriikidel tagada, et kõnealused pensioniskeemid, mida juhivad finantsasutused, on tõhusad ja toimivad pensionäride parimates huvides. Pensionifondi juhtide kasum peaks sõltuma nende töö tulemustest ja olema seotud fondi liikmete kasumiga. Hea tava juhend on kasulik, kuid ebapiisav. Kohustuslike kogumisskeemide väljamaksesüsteemid on samuti probleemne teema, mida tuleks edaspidi avatud koordineerimise meetodi raames toimivas arutelus ja analüüsides käsitleda.

⁽¹⁰⁾ ELT C 21, 21.1.2011, lk 26.

2.8 Milline peaks olema pensionifondidele sobiv maksevõimerežiim?

2.8.1 Solventsus II-direktiiv keskendub üldisele ja elukindlustusele, mistõttu ei saaks seda kohaldada pensionitoodetele. Siiski leiab komitee, et kõnealune direktiiv võiks olla hea eeskujuna sarnase süsteemi kujundamisel kogumispensionide jaoks, arvestades pensionitoodete spetsiifilisi omadusi ja seda, mis eristab neid kindlustustoodetest.

2.8.2 Selleks et tagada kõigi kogumispensionisüsteemide maksevõime, sõltumata nende struktuurist, oleks parim lahendus liikmesriikide tasandil toimiv pensioniskeemide maksevõime tagamise üldine süsteem, mis oleks ELi tasandil kooskõlastatud. Selline maksevõime tagamise korraldus peaks hõlmama vähemalt järgmisi aspekte:

- kaudsete kohustuste jälgimine;
- kohustuslike kogumiskeemide maksevõime ja reservide mahu jälgimine;
- töandjapensioniskeemide rahastamise taseme ja võimalike riskide jälgimine;
- liikmesriigi tasandil asutuse loomine, et tagada töandjapensioniskeemide maksevõime ⁽¹¹⁾.

2.9 Kas peaks tugevdama ELi õigusnormidega tagatud kaitset olukorras, mis on tingitud pensioniskeemi rahastava töandja maksejõetusest? Kui jah, siis kuidas?

2.9.1 Töandjapensioniskeemidel ja kohustuslikel kogumispensionisüsteemidel (seal, kus need olemas on) on praegu või tulevikus tähtis roll inimväärse pensioni tagamisel. Komitee on seisukohal, et EL peaks liikmesriikidelt nõudma tagatismehhanismide loomise (erifondide vormis) reguleerimist, et kaitsta tulevase pensione.

2.10 Kas on vaja ajakohastada pensionitoodete suhtes praegu kehtivat miinimumteabe nõuet (nt võrreldavuse, standardimise ja selguse osas)?

Kas EL peaks välja töötama ühtse lähenemisviisi skeemiga liitumisega ja investeerimisvalikutega seotud nn vaikimisi määratud võimaluste suhtes?

2.10.1 Kogumispensionitooted on keerukad ning valik ja vastutus langeb järjest enam üksikisikule. Selles kontekstis leiab komitee, et EL peaks tagama, et reguleerivat raamistikku täiendatakse liikmesriikide tasandil nii, et see hõlmaks kõik pensioniskeemid. Hädavajalik on ühine lähenemisviis, mis saavutatakse ELi tasandi suuniste abil investeerimisvalikutega ja pensionitoodete pakkujate teavitamiskohustuse (eelkõige osaleja teavitamine riskidest) miinimumnõuete kohta.

2.10.2 Komisjon tunnustab, et üks piisava pensioni pakkujate mõjutavatest teguritest on üksikisiku täielikult teadlik otsus. Komitee kutsub komisjoni üles käivitama ELi algatuse, et parandada kodanike finantsalaseid teadmisi pensionitoodetest. Arvestades kõnealuse valdkonna keerukust, leiab komitee, et strateegiliste valikute puhul ei saa üksikisikud selle vastutuse raskust üksi kanda. Ehkki see on peamiselt valitsuse vastutus, tuleks niipalju kui võimalik kaasata sotsiaalpartnereid.

2.11 Kas ELi poliitikavaldkondade kooskõlastamise raamistikku tuleks tõhustada? Kui jah, siis milliseid aspekte tuleks tõhustada, et parandada pensionipoliitika kavandamist ja rakendamist integreeritud lähenemisviisi kasutades. Kas platvormi loomine pensionipoliitika kõikide aspektidega tegelemiseks integreeritud viisil võiks olla edasiviiv lahendus?

2.11.1 ELi tasandil poliitika kooskõlastamise raamistik on praegu suhteliselt ebaühtlane. Komitee tervitab komisjoni ettepanekut luua pensionide kõigi aspektide ühine jälgimisplatvorm, mis tooks kokku kõik riigiasutused, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna ja pensionisektori esindajad. Platvorm peaks võimaldama paljude näitajate kaudu võrrelda liikmesriikide olukorda ja pensionäride elatustaset.

2.11.2 Pensionipoliitika kõiki aspekte, sealhulgas piisavust, katte ulatust, vaesusohtu, finantsstabiilsust, investeringuid, riske ja maksevõimet hõlmav ühine jälgimisplatvorm nõuaks kaasaegseid ja usaldusväärseid andmeid. Seepärast tuleks välja töötada ELi pensionistatistika meetodika, millesse kaasatakse sotsiaalpartnerid ja teised peamised sidusrühmad. Samuti tuleks sellised meetodid välja töötada liikmesriikide tasandil toimivate pensioniskeemide kaudsete kohustuste jälgimiseks.

Brüssel, 20. jaanuar 2011

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Sarnaselt USAs toimivale Pension Benefit Guaranty Corporation-mudelile.